

С.М. Кулик – кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і
регіональних студій факультету міжнародних
відносин Волинського національного
університету імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ НАЗВИ КОРОЛІВСТВА СВАЗІЛЕНД¹

Королівство Свазіленд (SZ) – держава на півдні Африки, розташована між Південно-Африканською Республікою і Республікою Мозамбік, не має виходу до світового океану. Населення країни – 1,2 млн. осіб. За формою правління – це абсолютна діархія, глава держави – король Мсваті III, який править разом із співправителем, т. зв. Ндловукаті, – роль, якої завжди виконує мати чинного короля, королева-мати. Парламент виконує роль консультативного органу при королі. Мсваті III сам вибирає 10 із 69 депутатів нижньої палати і 20 із 30 членів сенату, він же призначає прем'єра, міністрів, суддів та інших високопосадовців [1]. Кожен великий інвестор, згідно із законом, зобов'язаний залучити як партнера у свій місцевий бізнес уряд і королівську сім'ю. Королівство входить до складу Співдружності націй, ООН, МВФ, МБРР, Африканського союзу, Спільного ринку Східної і Південної Африки і Співтовариства розвитку Півдня Африки, Руху неприєднання.

19 квітня 2018 р. король Королівства Свазіленд Мсваті III заявив про перейменування держави на Королівство еСватіні (Kingdom of eSwatini), тобто «Земля Свазі». Це рішення монарх оголосив на переповненому багатофункціональному стадіоні «Mavuso Sports Centre» в другому за величиною місті Манзіні. Стадіон з трав'яним футбольним полем, що вміщує 5 тис. глядачів, використовують переважно для футбольних матчів та інших спортивних ігор [2]. Він відомий також як «Trade Fair Ground» і його використовують для традиційних заходів, таких як церемонії дня народження короля.

Стоячи в автомобілі, одягнений в червону з золотом військову форму, монарх привітав співвітчизників з нагоди подвійного свята – 50-річчя незалежності країни від Великої Британії та 50-го дня народження свого народження [1]. Звертаючись до співвітчизників, Мсваті III сказав, що «африканські країни при здобутті незалежності поверталися до своїх старих назв, що вони їх використовували до того, як були колонізовані [3]. Король повідомив, що назва країни часто викликала плутанину: «коли ми виїжджаємо за кордон, люди думають, що ми зі Швейцарії». Справді, назви двох країн англійською мовою співзвучні – Switzerland та Swaziland. Король уточнив, що хоче, щоб його країну називали так, щоб з нею люди могли б ідентифікувати себе – «Земля Свазі». Свазі (ама-свазі, ама-нгвані) – народ загальною чисельністю 3,5 млн осіб. Основні країни розселення: Свазіленд, Південно-Африканська Республіка. Живуть також в Мозамбіку – майже 10 тис. осіб. Мова – сваті (сісваті) належить до мов банту. Релігійна приналежність віруючих: християнство, частина – прихильники традиційних вірувань.

Після здобуття незалежності від Великої Британії у 1968 р. Свазіленд зберіг британську назву. Дискусії щодо перейменування держави тривали багато років, а місцеві жителі частіше використовували історичну назву. У 2015 р. це питання виносили на обговорення парламенту. Король вже використовував назву Королівство Есватіні під час публічних заходів: відкритті сесії парламенту країни у 2014 р. [4], відкритті засідання на 72-й Генеральній Асамблеї ООН у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку (США) 20 вересня 2017 р., на саміті Африканського союзу, а також на інших міжнародних конференціях.

¹ Дослідження виконано в межах Модуля Жана Моне «EU Counteraction to FIMI» (№101172342 ERASMUS-JMO-2024-MODULE). This study was conducted in the framework of the Jean Monnet Module «EU Counteraction to FIMI» (№101172342 ERASMUS-JMO-2024-MODULE).

Під час виступу короля Свазіленду на стадіоні був присутній президент Тайваню Цай Ін Вень, який перебував з візитом у цій країні. Це була перша поїздка Цая до Африки з моменту його вступу на пост президента у 2016 р. [5]. Свого часу Королівство Свазіленд була єдиною африканською країною, що голосувала проти визнання КНР в ООН у 1971 р. Нині Есватіні – одна з небагатьох країн світу, що підтримують дипломатичні відносини з Тайванем. Зважаючи на це, Китай позбавив можливості громадян Есватіні отримати візи на території королівства у зв'язку із відсутністю офіційних дипломатичних відносин і офіційного дипломатичного представництва (громадяни Есватіні вимушені взаємодіяти з посольством КНР в ПАР).

Після заяви короля були внесені зміни до конституції, щоб перейменувати королівську поліцію, сили оборони та Університет Свазіленду. Міністерство закордонних справ і міжнародного співробітництва Королівства Свазіленд продовжили роботу з юридичного закріплення нової назви держави. Вони розіслали на адресу зовнішньополітичних відомств країн світу ноти про офіційне перейменування країни з 19 квітня 2018 р. в Королівство Есватіні. Це не передбачає внесення змін у чинні міжнародні договори та двосторонні угоди. Водночас, всі нові проекти нормативно-правових документів вже будуть використовувати нову назву Королівства.

Деякі жителі були незадоволені перейменуванням країни, вони вважали, що монарху потрібно більше уваги приділяти її економіці. Короля Мсваті III офіційно називають «нгуеньяма» («лев»). Він відомий своїм багатоженством та любов'ю до традиційного костюма свазі, в якому монарх постійно з'являється на публіці. Король може розпускати парламент, уряд і призначати або звільняти суддів, також командує поліцією та збройними силами. Правозахисні організації критикують його за порушення прав людини, за розкішний спосіб життя у бідній країні, що має найвищі показники ВІЛ/СНІДу і туберкульозу в світі, і, де більшість населення зайняті у сільському господарстві. За даними американського видання «Business Insider», Мсваті III є третім найбагатшим королем Африки – його статки сягають 200 млн. дол. США [6].

Із перейменуванням країни частково пов'язують вбивство відомого опозиційного політика і юриста-правозахисника Тулані Масеко (52 роки). Він мав незавершений судовий позов до Мсваті III у зв'язку з рішенням монарха перейменувати країну в Есватіні, адже при цьому король не дотримався конституції країни. Т.Масеко також був засновником багатостороннього форуму за демократизацію Есватіні (MSF) – коаліції опозиційних партій, асоціацій та церков і членом організації «Адвокати за права людини у Свазіленді» [7]. У 2014 р. він і редактор журналу «The Nation» Б.Махубу були ув'язнені за неповагу до суду у зв'язку з публікацією статей, у яких критикували уряд і судову систему. Т.Масеко застрелили невідомі, вистріливши у вікно у його будинку в Лухлеко (за 50 км від столиці Мбабане), в присутності дружини і двох маленьких синів ввечері 21 січня 2023 р. Уряд висловив співчуття сім'ї, заявивши, що смерть Т.Масеко стала «втрапою для нації» і поліція розшукує вбивць. Однак правоохоронці звинувачують уряд у його вбивстві. Адже Т.Масеко вбили лише через кілька годин після того, як король кинув виклик активістам, які борються за повалення останньої абсолютної монархії в Африці. І незадовго до того, як у країну повинен був приїхати міністр закордонних справ РФ С.Лавров. Свазілендська мережа солідарності (SSN) заявила, що король найняв найманців, в основному білих африканерів із сусідньої Південної Африки, щоб допомогти силам безпеки Есватіні придушити зростаючу опозицію його режиму, а в навчанні цих найманців бере участь Росія. У SSN встановили, що офіцер секретної державної розвідки короля Мсваті проходив навчання у РФ. Д.Гвебу вивчав право в Університеті Есватіні у 2003 р., а потім його відправили у Росію для проходження розвідувальної підготовки [8]. Доказом причетності уряду до вбивства є те, що після смерті активіста, влада чинить тиск на його дружину, яка теж вирішила зайнятись правозахисною діяльністю.

Висновки. Перейменування Свазіленду у Королівство Есватіні було особистою забаганкою короля Мсваті III, який є останнім абсолютним монархом Африки. Зміна назви країни не була обумовлена певною суспільно-політичною чи міжнародною ситуацією. Однак це привернуло увагу світових медіа до цієї держави, яка за площею

менша за Волинську область, до особливостей її внутрішньої і зовнішньої політики та постаті короля. Водночас це сприяло актуалізації проблеми дотриманням прав людини у Королівстві Есватіні.

Джерела і література

1. Павленко А. Королівські радощі. URL: <https://nv.ua/ukr/project/korolivski-radosti-2491205.html> (30.08.2018).
2. Mavuso Sports Centre. Stadium, Arena & Sports Venue. Unofficial Page. URL: <https://www.facebook.com/pages/Mavuso%20Sports%20Centre/154303134630483/>.
3. Іменем короля: Свазіленд змінив назву. URL: <https://novynarnia.com/2018/04/22/imenem-korolya-svazilend-zminiv-nazvu/> (22.04.2018).
4. Свазіленду більше немає: країну перейменували. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-43833723> (20.04.2018).
5. Africa's last absolute monarch renames Swaziland as 'eSwatini'. URL: <https://www.reuters.com/article/us-swaziland-monarch-country/africas-last-absolute-monarch-renames-swaziland-as-eswatini-idUSKBN1HQ2NO/> (20.04.2018).
6. Танок незайманих для короля. Чим живе Свазіленд – остання абсолютна монархія Африки. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/tanets-nezajmanikh-dlja-korolja-chim-zhive-svazilend-ostannja-absoljutna-monarkhija-afriki-2491403.html> (01.09.2018).
7. Требуем справедливости в отношении убитого в Эсватини правозащитника. URL: <https://www.industrialunion.org/ru/trebuem-spravedlivosti-v-otnoshenii-ubitogo-v-esvatini-pravozashchitnika> (03.02.2023).
8. Gunmen kill Eswatini opposition politician. URL: <https://www.france24.com/en/live-news/20230122-gunmen-kill-eswatini-opposition-politician-spokesman> (22.01.2023).